

۱۴۱۸
۲۵، ۱، ۲۴

توانین قتل از روی ترحم در ادیان و مکاتب و ملیت ها

مؤلفین :

حسن محمدی بانگار

یاسر بهشتی زاده

سرشناسه : محمدی بانگار، حسن، ۱۳۶۶ -
 عنوان و نام پدیدآور : قوانین قتل از روی ترجم در ادیان و مکاتب و ملیت‌ها/ مولف
 حسن محمدی بانگار، یاسر بهشتی‌زاده.
 مشخصات نشر : تهران : سیمین، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری : ۱۵۴ ص.؛ جدول؛ ۲۱×۵/۱۳×۵/۵ س.م.
 شابک : 978-964-6779-80-8
 وضعیت فهرست : فیا
 نویسی
 یادداشت : کتابنامه : ص. ۱۵۰ - ۱۵۵ ؛ همچنین به صورت زیرنویس.
 موضوع : مرگ آسان
 موضوع : مرگ آسان -- قوانین و مقررات
 موضوع : مرگ آسان -- قوانین و مقررات -- ایران
 موضوع : مرگ آسان (فقه)
 شناسا افزوده : بهشتی‌زاده، یاسر، ۱۳۶۷ -
 رده بندی کتبه : ۱۳۹۵۷۳۶۰۰ ق ۹۳ م /
 رده بندی دیویی : ۱/۱۷۹
 شماره : ۴۲۱ ۴۰۳
 کتابشناسی ملی

📖 نام کتاب : قوانین قتل از روی ترجم در ادیان و ملیت‌ها

✍ مولفین: حسن محمدی بانگار - یاسر بهشتی‌زاده

📄 صفحه آرایی: سمیرا زند

🏢 ناشر: سیمین

🖨 چاپ و صحافی: سیمین

📊 شمارگان: ۱۰۰۰

📅 نوبت: اول ۱۳۹۵

📑 شابک: ۸-۸۰-۶۷۷۹-۹۶۴-۹۷۸

💰 قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

فهرست

تاریخچه	۹
تأثیر قوانین حقوق بشر مصوب ۱۹۹۸	۱۱
فصل اول: بررسی نظری و فلسفی اتانازی	۱۷
بخش اول: تعاریف اتانازی	۱۸
اتانازی	۱۸
تقسیم بندی اتانازی	۲۰
بخش دوم: بررسی نظری اتانازی	۲۳
موافقان و مخالفان اتانازی	۲۳
دلایل نظریات موافقان اتانازی	۲۶
دلایل نظریات مخالفان اتانازی	۲۹
نظریه اخلاق هنجاری	۳۶
بخش سوم: بررسی فلسفی اتانازی	۴۰
اتانازی از دیدگاه فلسفه اخلاق	۴۰
فصل دوم: اتانازی در اتانازی در ادیان و مکاتب و ملیت ها	۴۳
بخش اول: اتانازی در مکاتب فکری	۴۴
بخش دوم: اتانازی در ادیان	۴۵
یهودیت	۴۶
مسیحیت	۴۶
بخش سوم: اتانازی در کشور های مختلف	۵۱
اتانازی در کشور آمریکا	۵۱
اتانازی در هلند	۶۱
اتانازی در اروپا	۶۴

۶۸ مقابله اروپا با قانون اوتانازیای هلند

۶۸ کشورهای پذیرنده مرگ از روی شفقت

۷۱ فصل سوم: اتانازی در حقوق و فقه

۷۲ اتانازی و بررسی آن از منظر حقوق جزا و حقوق مدنی

۷۳ علل لزوم بررسی اتانازی

۷۴ اتانازی از منظر حقوقی

۷۷ بخش دوم: اتانازی در فقه

۷۷ بایگاه قتل ترحمی در فقه

۷۷ حکم قتل ترحمی

۷۸ حکم تکلیف قتل ترحمی

۷۸ حکم وضع قتل ترحمی

۷۸ نظر فقهای مالک در قتل ترحمی

۷۹ بررسی مرگ از روی ترس (اتانازی) از دیدگاه شرع و قانون

۸۴ ارتباط اتانازی با ماده ۸ قانون مجازات

۸۵ مجازات اتانازی

۹۹ فصل چهارم: خودکشی و رضایت به قتل

۱۰۰ خودکشی و تعریف آن

۱۰۱ جرم انگاری خودکشی، شروع به جرم و معاونت در آن

۱۰۲ بررسی خودکشی از دیدگاه فقه جزایی

۱۰۳ خودکشی از دیدگاه فقه جزایی

۱۰۴ خودکشی از دیدگاه قرآن کریم (کتاب)

۱۰۷ خودکشی از دیدگاه احادیث، اخبار و روایات (سنت)

۱۰۸ خودکشی از دیدگاه فقها (اجماع)

۱۱۰ خودکشی و مسئولیت کیفری در اسلام

گذشت متضرر از جرم.....	۱۱۱
خودکشی به همراه پزشک.....	۱۱۵
بحث عدم رضایت در اتانازی.....	۱۱۶
رضایت مقتول در قتل از روی ترحم.....	۱۱۷
اثر رضایت مجنی علیه بر مسئولیت کیفری در شریعت اسلامی.....	۱۲۰
رضایت به قتل در حقوق اسلامی.....	۱۲۱
علل اختلاف فتوا در اذن به قتل.....	۱۲۴
فصل پنجم، ضمانت اجرا و بررسی خودکشی از دیدگاه حقوق کیفری.....	۱۲۷
ضمانت اجرای ممنوع خودکشی در نظام حقوقی اسلام.....	۱۲۸
بررسی خودکشی بر دپناه حقوق کیفری.....	۱۳۰
اکراه بر خودکشی.....	۱۳۹
خودکشی در حقوق کیفری ایران.....	۱۴۰
منابع.....	۱۴۷

امروزه پیشرفت و توسعه ی فناوری و حرکت سریع مسیر جهانیان بیش از پیش حوزه ی حقوق را درگیر ساخته است، برای تبیین و تعیین حدود هر موضوع جدیدی لازم است که حقوق دانان زودتر از اشخاص دیگر دست به کار شوند و وظیفه ی تنظیم روابط را که همانا وظیفه ی حقوق است بر عهده بگیرند. از آن جایی که مسائل حقوق جزا بسیار وسیع و از مصادیق فراوان برخوردارند حضور فعال حقوق دانان در امر تحلیل موضوعات نوین اجتناب ناپذیر است. کشور ما نیز به علت اینکه نظام حقوقی را بر پایه ی دین اسلام بنا کرده است و هر مسئله ی اجتماعی جدیدی که مطرح میشود را قبل از ورود به دنیای باید و نباید و مسائل قانونی، باستی در کفه ی فقه گذاشته و مورد تحلیل قرار داده، بررسی تحلیلی این چنین موضوعاتی میتواند بسیار حائز اهمیت باشد و امر قانون گذاری را برای فقها و حقوق دانان تا میزان زیادی آسان سازد. اتانازی در نظام حقوقی ما که بر پایه ی فقه اسلام تنظیم شده است میتواند واجد آثار متفاوت تری از کشورهای غیر مذهبی باشد. بر این مبنا سعی داریم که معنای مرگ و قتل و نظام حقوقی این نهاد را در نظام های مختلف و فقهی بررسی کنیم، اینکه در فقه و حقوق قتل و مرگ به چیزی اطلاق می شود؟ رای مثال اذن در قتل از روی ترحم از طرف چه کسانی میتواند باشد؟ اینها مسائلی هستند که در این کتاب سعی بر آن است که از باب قسم آزادی را از دیدگاه های فقهی و حقوقی مانند دیه و قصاص و حدود آن را مورد بررسی قرار دهیم. این کتاب میتواند از بعد اجتماعی و اخلاقی دارای اهمیت باشد. اهمیت آن از جهت اجتماعی به دلیل آن است که از طرفی با بیماران طرف می باشیم که آسیب پذیرترین قشر جامعه هستند و حمایت از آنها در جای جای متون اجتماعی و اخلاق مورد تاکید قرار گرفته است. تحلیل و بررسی این مسئله و منفعت های آن

برای بیمارانی که از بیماری‌های جانکاه رنج می‌برند از لحاظ اجتماعی بسیار مهم است. در جایی که اتانازی یا قتل از روی ترحم با رضایت و درخواست مجنی‌علیه صورت گیرد، برخی به انتفای این مجازات نظر داده‌اند با این استدلال که قصاص حق مجنی‌علیه است یا در این مورد در امکان قصاص، شبهه هست. به نظر می‌رسد چنین ادنی بر مجازات تأثیری ندارد و ادله معتقدان به انتفای قصاص در مورد یادشده، قابل نقد است. قتل از روی ترحم دارای فرض‌های گوناگونی است که احکام تکلیفی و وضعی متفاوتی بر آنها مترتب می‌شود. حکم تکلیفی در تمامی این فرض‌ها با توجه به اطلاق ادله حرمت انتحار و قتل نفس حرام است و تنها در زمانی که مقتول قبل از قتل دارای حیات مستقر نباشد مانند بیمار مبتلا به مرگ مغزی و قتل به سبب انجام ندادن کاری واقع شود، حکم حرمت قتل تردید و تأمل است. حکم وضعی ضمان به دیه و قصاص برای قاتل نیز در برخی از فروع، مورد اختلاف فقیهان است. بنا بر دیدگاه انتفای قصاص، بجایابی دیه نیز موافقان و مخالفانی دارد و در نهایت، با انتفای قصاص و دیه، تعزیرات نیز جای بحث است. علی‌هذا، رضایت در مرگ ترحمی و یا فعل ایجابی تأثیری در آزار و جواز آن ندارد و فقه اسلامی این امر را با هر عنوانی که همراه باشد حرام می‌داند.

در این کتاب سعی بر آن شده ایم با بررسی و راکاوی دیدگاه‌های فقهی و حقوقی و با تأکید بر قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲، در خصوص مقوله قتل ترحمی همراه با اذن مقتول و فعل ایجابی، به ارائه دیدگاه فقهی و قانونی در این خصوص بپردازیم.

برخی محققان طرح مباحث مربوط به اتانازی را به قدمت تشکیل جوامع متمدن بشری می‌دانند. در رم و یونان باستان، با پذیرش حق مرگ و اجازه دادن به فرد برای نوشیدن سم شوکران نه تنها مرگ اختیاری یا ارادی را قابل قبول می‌دانستند، بلکه به دیگران نیز برای کمک به مرگ فرد در زمانی که نیاز بود اجازه می‌دادند. برخی از نویسندگان معتقدند سوگندنامه بقراط - که بدین مضمون بداندازی اشاره داشته «هرگز سهم مهلکی را به کسی توصیه و یا راه خودکشی را برای بررسی فراهم نخواهم ساخت» - در واکنش به افزایش تعداد اتانازی که با اسناد از سده ششم تا سده دهم پیش از میلاد انجام می‌گرفته، ارایه گردیده است. در ادبیات باستانی چین نیز گفته شده که اماکن و مراجع زیادی برای کشتن دون درد وجود داشته که تحت شاهان مختلف، مثلاً برای جلوگیری از درد و رنج بیشتر، کشتن رزمجویان و جنگاوران را قابل قبول می‌دانسته‌اند. در هند نیز، پایان دادن به زندگی بیماران، افراد محزون، مسرور و ناتوان برای قرن‌ها بعد از دوره کلاسیک (قرن هشت قبل از میلاد) پذیرفته شده بود. دیدگاه تاریخی سرداران شکست خورده در آخرین لحظات، از همراهان سردر تافته جدا گرد کردن تا آنان را بکشند تا اسیر دشمن نگردند. معروفترین اتانازی در ایران مربوط به سید جلال الدین خوارزمشاهی است. در کرانه‌های رود سند با همسر و فرزندان اطراق کرده بودند که ناگهان همه‌ی سپاهیان مغول را شنیده آنگاه با عزیزان خود وداع کرد و آنها را یک به یک داخل رود سند انداخت تا غرق شوند و به دست مغولان اسیر نگردند. مثال دیگر مهرداد پادشاه (در شمال ترکیه) که یک سلطنت ایرانی داشت و مورد حمله رومیان واقع شد و به غلام مخصوص خود امر کرد هر وقت رومیان برای اسیر کردن من آمدند مرا به قتل برسان. زمانی که رومیان قصر را محاصره کردند مهرداد به او گفت: اگر رومیان مرا اسیر کنند مثل میمون

مرا در قفس دور می گردانند در آن حال غلام با یک ضربه شمشیر وی را کشت.^۱

توماس مور در توصیف یک جامعه آرمانی، تجسم کرده که در چنین جامعه‌ای فردی خواهد بود که مرگ کسانی را که زندگیشان بر اثر درد و رنج فراوان و مداوم، طاقت فرسا شده، تسهیل می‌کند.

در بسیاری از قبایل «سوزیم» اوتانازی رسم است در بعضی از قبایل سرخ پو، تان، افراد مسن هنگام کوچ قبیله در محل می مانند و آنقدر روزه می گرفتند تا بمیرند.

دانشندان عرب مثل هیوم، شوپنهاور و میل معتقدند که خودکشی یک امر خصوصی بود به انسان است. شوپنهاور می گوید: هیچ کس در جهان چیزی بزرگتر و بالاتر از حیات بشر در اختیار ندارد.

در آلمان نازی تعداد ۲۰۰۰۰۰ نفر از آن بیگانه در مرکز به اصطلاح اوتانازیا قربانی شدند کشتار در کوره‌های آسم سوزی نازیها که در ابتدا اساساً از اوتانازیا شروع شد درباره کسانی اجرا می شد که خود می گفتند زندگیشان بی ارزش است و یا به طور مزمن و یا به شدت بیمار به بودند، تا اینکه بعداً گستره عمل وسعت یافت و شامل کسان دیگری شد که از جنبه اجتماعی فرایند ایدئولوژیکی یا نژادی غیره مطلوب بوده اند.^۲ علیرغم مخالفت رسمی واتیکان و انجمن جهانی پزشکی با موجه کردن انجام اتانازی در بسیاری از ایالات مجمع

^۱. آیت الله خامنه ای - سید علی - رساله اجوبه الاستفتاءات - نشر بین المللی هدی -

^۲. دانشور پویا - قدوسی آرش - قشلاقی فرزاد - قانون و حرفه پزشکی - نشر فرهنگ

عمومی این انجمن در مادرید اسپانیا در سال ۱۹۸۷، تلاش‌های موافقان اتانازی باعث شد که دولت هلند در سال ۱۹۹۳ تحت شرایط خاصی اتانازی را قانونی اعلام کند. ایالت اورگان آمریکا نیز در سال ۱۹۹۷ قانون کمک به خودکشی را که نوعی از اتانازی محسوب می‌شود تصویب کرد برخی دیگر از کشورها نیز قوانین مشابهی را اجرا کرده یا در مرحله بررسی آنها قرار دارند.^۳

تاثیر قوانین حقوق بشر مصوب ۱۹۹۸

پس از تصویب قوانین حقوق بشر، هرگونه اقدام خلاف آن از سوی مسئولان دولتی غیر قانونی تلقی می‌شود. اکنون مسئله اساسی این است که عدم اقدامات درمانی و مراقبت حیاتی برای بیماران در شرایط نباتی مغایر با این قوانین (به ویژه ماده دوم این قانون تحت عنوان حل حیات) است. رئیس بخش خدمات خانواده، الیزابت باتلر، در خصوص دادخواست مربوط به دو بیمار در شرایط نباتی به نام‌های خانم ام. و خانم اج. که خواستار برداشتن لوله تغذیه به آنها شده بودند به این مسئله پرداخته است. یکی از این بیماران (خانم ام.) به مدت ۳ سال و دیگری ۹ سال در این حالت باقی ماندند و خانم باتلر در خصوص تاثیر ماده دوم قانون حقوق بشر مصوب ۱۹۹۸ در این باره چنین می‌گوید:

اگر طبق مصلحت بیمار به گرفتن عمدی جان او رأی صادر شود، خلاف ماده دوم حقوق بشر است زیرا بر اساس این ماده باید از هر اقدامی برای حفظ و تأمین جان بیماران فروگذار نکرد. من شخصا مخالف چنین تفسیری از این بند قانونی می‌باشم.

۳. محمد قاری سید فاطمی، منع پیشین، ص ۱۵۸، حسن اسلامی، «حق به مرگی از

به عقیده من گرچه برداشتن لوله تغذی بیماران نباتی باعث تسریع مرگ می شود، گرفتن جان شخص محسوب نمی شود زیرا حذف یک اقدام است نه اقدام عمدی که منجر به مرگ گردد اجرای یک تصمیم دلسوزانه برای عدم درمان توسط یک تیم پزشکی را نمی توان گرفتن عمدی جان تلقی کرد بلکه از لحاظ کلینیکی این تصمیمات تنها یک حذف یا عدم اقدام محسوب می شوند. در حقیقت مرگ این بیماران بر اثر بیماری و ناراحتی است که از آن رنج می برند و نه عدم درمان، برخی معتقدند که این تصمیمات برخلاف تعهد پزشکان جهت حفظ جان بیماران است اما به عقیده من پزشکان با اجتناب از درمان باعث مرگ افراد نمی شوند و در نتیجه نمی توان گفت که آنها در انجام وظیفه خود قصور کرد اند. من چنین تصمیمی را کاملاً به مصلحت بیمار می بینم و آن را خلاف اصل ازاد فردی نمی شناسم، حتی اگر این امر باعث کوتاه شدن طول عمر شود. بنابراین، سهواً فوق باید بر اساس شرایط خاص هر فرد پاسخ داده شود و چنانچه درمانی بی فایده باشد، دشمول این قانون نمی شود. لذا می توان نتیجه گرفت که این رویکرد برخلاف اصل این حقوق بشر مصوب ۱۹۹۸ نمی باشد.^۴

در مورد عدم انطباق رأی دادگاه این دو بیمار با ماده سوم قوانین حقوق بشر که ایجاد درد و رنج را غیر انسانی می داند و برداشتن لوله تغذیه و گرسنگی بیمار را که منجر به مرگ او می شود ظالمانه می پندارد، باتار-سین اظهار داشته است:

«خرسندم که چنین رأیی توسط متخصصان بیماران در شرایط حیاتی و مطابق نظر هیأت مسئول صادر شده است. آنها در اتخاذ چنین تصمیمی صلاح بیمار را در نظر گرفته و درمان های حیاتی که تنها باعث افزایش طول عمر بیمار می شوند را

^۴ هاشمی زهرا و مرتضوی محمد جواد، «اتانازی از دیدگاه اسلام و اخلاق پزشکی

به مصلحت بیمار نمی دانند. باید توجه داشت که سایر اقدامات درمانی - مراقبتی تا زمان مرگ بیمار ادامه می یابند. در ضمن چون این بیماران از درد و رنج خود بی خبرند و چیزی حس نمی کنند، پس این تصمیم با ماده سوم حقوق بشر نیز مغایرت ندارد.⁵

5. A naciremM lacideA snoitaicossA no licnuoC dna lacitE sriafA .